

Για τις διεθνείς εξελίξεις

Η οικονομική κρίση: η πιο σημαντική εξέλιξη και το κεντρικό γεγονός που πυροδοτεί παγκόσμιες εξελίξεις – Πολλαπλασιάζονται και παροξύνονται οι αντιθέσεις του σύγχρονου κόσμου, μεγαλώνει η ευθραυστότητα του συστήματος – Με τεράστια ισχύ οι χρηματοπιστωτικές αγορές και η χρηματοδεσποτεία πάνω σε χώρες, χρέη, νομίματα, πάνω στη δημοκρατία – Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση πιο αρπακτική μέσα στην κρίση – Σημαντικές γεωπολιτικές ανακατατάξεις – Έντονες πολιτικές και γεωστρατηγικές αντιπαλότητες – Η ρευστότητα δεσπάζει, η Δύση φθίνει και αγριεύει, και ένας πολυπολικός κόσμος μετατοπισμένος προς την Ανατολή και το Νότο αναδύεται – Η συναρμογή τους θα κρίνει το κεντρικό γεωπολιτικό πλαίσιο καθορίζοντας τις εξελίξεις – Στο κοινωνικό πεδίο, πρωτόγνωρη εξαθλίωση, απολίπανση ενδιάμεσων στρωμάτων και άλμα στο κενό – Σημαντική κινητικότητα των λαϊκών μαζών την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, νέα φαινόμενα, νέες ιδέες

Το βάθεμα της οικονομικής κρίσης, ένα τεκτονικό παγκόσμιο γεγονός

1. Η διεθνής οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2007-8 αποτελεί το σημαντικότερο παγκόσμιο γεγονός μετά το 1989-91, και προκαλεί τεκτονικές αναταράξεις και αλυσιδωτές αντιδράσεις σε ολόκληρο το παγκόσμιο σύστημα, στο οικονομικό, στο γεωπολιτικό, στο κοινωνικό πεδίο. Αποτελεί το βαθύτερο επεισόδιο στην παγκόσμια κρίση υπερσυσσώρευσης που μαστίζει τον καπιταλισμό τέσσερις δεκαετίες τώρα. Αν το 1989-91 η κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» σηματοδοτούσε μια σημαντική τροποποίηση του συσχετισμού δύναμης υπέρ του καπιταλισμού, η σημερινή ύφεση σηματοδοτεί το τέλος της πολιτικής και ιδεολογικής ευφορίας που γνώρισε ο καπιταλισμός αυτά τα είκοσι χρόνια. Όλα δείχνουν πως θα αποδειχτεί ως «τεκτονικό γεγονός» τόσο μεγάλο και σημαντικό στις συνέπειές του όσο κανένα άλλο τις τελευταίες δεκαετίες.

Φανερώνονται και οξύνονται τα αδιέξοδα του σύγχρονου καπιταλισμού

2. Η οικονομική κρίση φανερώνει τα βαθιά αδιέξοδα του σύγχρονου παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, της ελεύθερης αγοράς, που διαφημιζόταν όλα τα προηγούμενα χρόνια από τις ισχυρές οικονομικές δυνάμεις του πλανήτη, από πολιτικά κόμματα, μέσα ενημέρωσης, ακαδημαϊκούς κύκλους, διανοούμενους. Φανερώνει ότι ο καπιταλισμός που τάχα αναπτυσσόταν μέχρι το 2007 ήταν σάπιος μέχρι το μεδούλι, ότι στηριζόταν σε πόδια που δεν ήταν καν πήλινα, ήταν χρηματιστικές φούσκες. Φανερώνει ότι ο καρκίνος της αδυναμίας ανάπτυξης που κατατρώει το σύγχρονο καπιταλισμό είναι καθολικός, δεν παίρνει γιατρεία. Αυτά είναι κακά νέα για την ανθρωπότητα, για τους λαούς, για τον κόσμο της εργασίας. Γιατί όσο δεν προβάλλει μια εναλλακτική λύση, μια αντίπαλη δύναμη ικανή να ανοίξει έναν άλλο δρόμο, ο καπιταλισμός που καταρρέει, καταρρέει πάνω στα κεφάλια μας, στα κεφάλια των λαών και των εργαζόμενων, γεννώντας νέες, πρωτόγνωρες μορφές αθλιότητας και βαρβαρότητας. Δεν μπορεί να υπάρξει λύση εντός του πλαισίου του σύγχρονου

καπιταλισμού μα από την άλλη τίποτα δεν απαγορεύει σε αυτό το άθλιο σύστημα, όσο δεν ανατρέπεται, να διαιωνίζεται παρά την κρίση του, τρώγοντας από τις σάρκες της ανθρωπότητας και του ίδιου του σύγχρονου πολιτισμού που δημιούργησε.

Ο καταστροφισμός, η γιγάντωση του άυλου και το σάπισμα: τα τρία γνωρίσματα αποσύνθεσης του μεταβιομηχανικού ιμπεριαλισμού

3. Κεντρικό χαρακτηριστικό της κρίσης που μαστίζει τον καπιταλισμό εδώ και δεκαετίες είναι ο καταστροφισμός, δηλαδή η συστηματική καταστροφή παραγωγικών δυνάμεων, ανθρώπων, του περιβάλλοντος, ολόκληρων κοινωνιών και χωρών. Το βύθισμα της Λατινικής Αμερικής σε διαρκή ύφεση παλιότερα, η παραγωγική καταστροφή και αποικιοποίηση χωρών της ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σ. Ένωσης, η κρίση της νοτιοανατολικής Ασίας το 1997-98, η καταστροφική κρίση χρέους στον ευρωπαϊκό νότο τώρα. Με οικονομικά ή πολεμικά μέσα καταστρέφεται η παραγωγική δομή, καταρρέουν οικονομικά ολόκληρες χώρες και περιοχές, από την Αργεντινή ως την Αϊτή και από το Ιράκ ως την Ελλάδα. Τα σύγχρονα μεταναστευτικά ρεύματα εκατομμυρίων ανθρώπων σε απόγνωση αποτελούν εκδήλωση αυτού του καταστροφισμού και θα συνεχίσουν να μεγαλώνουν. Εκδήλωσή του είναι και η εντεινόμενη περιβαλλοντική καταστροφή, όπως και η καταφυγή στην αλματώδη αύξηση της παραγωγής και εμπορίας πολεμικών μέσων καταστροφής.
4. Η οικονομική των χαρτιών, η φανταστική οικονομία, το άυλο, η χρηματιστική οικονομία, έχουν αποκτήσει τερατώδεις διαστάσεις στο σύγχρονο κόσμο. Η συνολική της ενεργός αξία είναι υπερδεκαπλάσια του παγκόσμιου ΑΕΠ. Επικυριαρχεί πάνω στην πραγματική οικονομία ως διαρκής ωρολογιακή βόμβα στα θεμέλια της ίδιας της πραγματικής οικονομίας, όπως άλλωστε εκδηλώθηκε το 2007-8, μιας πραγματικής οικονομίας όμως που είναι τόσο ασθενής λόγω της κρίσης υπερσυσώρευσης ώστε δεν μπορεί να λειτουργήσει πια χωρίς τις πιστωτικές φούσκες. Από την εμπορευματοποίηση κάθε κοινωνικού αγαθού στην απελευθέρωση των «αγορών», από τη χρηματιστικοποίηση της παραγωγής και της οικονομίας στη χρηματιστηριοποίηση των αγορών και τελικά στην τερατώδη γιγάντωση των χρηματοπιστωτικών αγορών. Οι τελευταίες έχουν αποκτήσει υπέρμετρη ισχύ που τους χάρισε το χωρίς φραγμούς άλμα στο άυλο των Κλίντον και Μπους (που οδήγησε και στη φούσκα των ακινήτων στις ΗΠΑ), ιδιαίτερα η χρηματιστική ασφάλιση κινδύνου για χρηματιστικά προϊόντα, δηλαδή το χρηματιστικό άυλο στο τετράγωνο. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές έχουν την ισχύ να δημιουργήσουν μεγάλους κλυδωνισμούς σε ολόκληρες χώρες, να επιβάλλουν μια νομισματική υποτίμηση, να προκαλέσουν τη χρεοκοπία μιας χώρας ή την περιδίνηση ολόκληρης της ευρωζώνης. Οι αντιθέσεις ανάμεσα σε αυτές τις αγορές και ολόκληρες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις όπως η Γερμανία, ένα νέο φαινόμενο. Επιθέσεις δέχονται και χώρες όπως η Ισπανία και η Ιταλία, στοχοποιείται η Γαλλία κλπ. Τα ελλείμματα, ο δανεισμός και η χρέωση χωρών ως εργαλείο και όπλο του πολυεθνικού χρηματιστικού κεφαλαίου, εργαλείο που αναπτύχθηκε κυρίως μετά το '90, αποτελεί σήμερα το βαρύ πυροβολικό στην επιβολή ρυθμίσεων, στη διεθνοποίηση κερδών και εθνικοποίηση ζημιών, σε πολλές γωνίες του πλανήτη. Η επικυριαρχία και σχετική αυτονομία του νομαδικού, πολυεθνικού

χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου και η διαμόρφωση συνθηκών μιας εντεινόμενης χρηματοδεσποτείας σε διεθνή κλίμακα είναι ένα νέο φαινόμενο. Διαμορφώνονται γιγαντιαία κέντρα θεσμικής και εξωθεσμικής ισχύος (παγκόσμια τράπεζα, ΔΝΤ, Goldman Sachs, κερδοσκοπικά κεφάλαια, λέσχες, λόμπυ και συνασπισμοί ειδικών συμφερόντων).

5. Εντείνεται το σάπισμα, τα φαινόμενα αποσύνθεσης της διεθνούς καπιταλιστικής οικονομίας, με την ενίσχυση και καταφυγή στις πιο παρασιτικές, κερδοσκοπικές, τοκογλυφικές, ραντιέρικες, μαφιόζικες δραστηριότητες σε βάρος της παραγωγικής, της πραγματικής οικονομίας παραγωγής κοινωνικών αγαθών.

Η κρίση επιταχύνει σημαντικές ανακατατάξεις ανάμεσα στις ισχυρές οικονομικές δυνάμεις

6. Οι ΗΠΑ παραμένουν η μεγαλύτερη οικονομική δύναμη, αλλά για πόσο ακόμη; Η λεγόμενη Τριάδα (ΗΠΑ, Δυτική Ευρώπη και Ιαπωνία) κρατά ακόμη τα κλειδιά της παγκόσμιας οικονομίας, κυριαρχεί στο διεθνές χρηματοπιστωτικό και νομισματικό σύστημα, ρυθμίζει τη χρεομηχανή, έχει τον πρώτο λόγο στο G20, ελέγχει το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα, επιβάλλει τη λεγόμενη Συναίνεση της Ουάσιγκτον σε όλη την περιφέρεια. Αλλά ΗΠΑ, Δυτική Ευρώπη και Ιαπωνία βρίσκονται σε καθοδική πορεία απέναντι στους νέους παίκτες στη διεθνή σκηνή. Η αντικατάσταση του G8 από το G20 αυτό απεικονίζει. Το κέντρο της παγκόσμιας οικονομίας μετατοπίζεται προς την Ανατολή. Η κρίση πλήττει κυρίως τη Δύση. Αφού καθήλωσε το «ιαπωνικό θαύμα» από τις αρχές της δεκαετίας του '90, γονατίζει τώρα τις ΗΠΑ και τη Δυτική Ευρώπη.
7. Η Κίνα έχει αναδειχθεί στη δεύτερη σε μέγεθος οικονομία στον κόσμο. Είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας και πιστωτής, ασκεί οικονομική επιρροή σε χώρες της Ασίας και της Αφρικής, παίζει ρόλο στα διεθνή οικονομικά πράγματα, μπορεί για αυτά και κουνά το δάχτυλο σε ΗΠΑ και ΕΕ. Είναι το σύνολο των BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Ν. Αφρική) που έχει δυναμώσει, και αμφισβητεί την ηγεμονία της Δύσης με πολυμερείς συμφωνίες. Δίπλα στις BRICS αναφύονται και άλλα φαινόμενα, όπως η περιφερειακή οικονομική συνεργασία στη Λ. Αμερική έξω από την αμερικανική επικυριαρχία, διμερείς νομισματικές συμφωνίες που απειλούν την πρωτοκαθεδρία του δολαρίου, η ζώνη του γουάν που επεκτείνει η Κίνα, χώρες που κινούνται πέρα από την μπαγκέτα της Δύσης όπως η Βενεζουέλα ή το Ιράν. Οι χώρες που μπορούν ή διεκδικούν να «κάνουν παιχνίδι» πέρα από το Δυτικό Μπλοκ αυξάνονται, και μαζί μεγαλώνει η αταξία του διεθνούς συστήματος.
8. Ωστόσο, η παγκόσμια οικονομική κρίση απειλεί και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η καπιταλιστική τους ανάπτυξη, που στηρίζεται στο φτηνό εργατικό δυναμικό ή πρώτες ύλες και στις εξαγωγές, δεν είναι ανεξάντλητη. Η οικονομική τους ύπαρξη στηρίζεται στην υπόλοιπη παγκόσμια αγορά, και κυρίως στη Δύση. Εμπλέκονται και αυτές στο παγκόσμιο «τοξικό» χρηματοπιστωτικό σύστημα. Το «λαχάνιασμα» σε ορισμένες από αυτές είναι εμφανές.

Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση περνά σε μια πιο επιθετική, αρπακτική στάση

9. Παρά τη σχετική υποχώρηση του Δυτικού Κόσμου και την ανάδυση νέων καπιταλιστικών ή άλλων δυνάμεων, ο ιμπεριαλισμός στο σύνολό του και η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση έχουν περάσει μέσα στην κρίση σε μια πιο επιθετική, αρπακτική στάση.
10. Στην περιφέρεια του κόσμου, η πραγματικότητα για τη συντριπτική πλειοψηφία των χωρών δεν είναι καν αυτή της Ν. Κορέας ή της Ν. Αφρικής. Για τις περισσότερες πρώην αποικιακές χώρες, ο νεοαποικισμός που συνδυάστηκε με τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση έφερε τους λαούς τους σε μεγάλη εξαθλίωση, ξερίζωσε πληθυσμούς από την ύπαιθρο σε παραγκουπόλεις αθλιότητας, αποσάθρωσε την όποια παραγωγική τους βάση, εμπέδωσε τη μονοκαλλιέργεια και βάθυνε την εξάρτηση, τις οδήγησε στη χρεομηχανή. Οι εξεγέρσεις του αραβικού κόσμου σχετίζονται με τέτοιες πραγματικότητες. Μπορεί η Ρωσία να ανήκει στις BRICS, αλλά για πολλές χώρες της ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης την κατάρρευση του 1989-91 ακολούθησε μια ραγδαία νεοαποικιοποίηση από τη Δύση ή και τη Ρωσία. Μέσα στην ίδια την ΕΕ μια καπιταλιστική χώρα όπως η Ελλάδα μετατρέπεται πειραματικά σε μεταμοντέρνα αποικία του διευθυντηρίου της ΕΕ και του διεθνούς χρηματιστικού κεφαλαίου, ενώ η Γερμανία ισχυροποιείται στο εσωτερικό της ΕΕ απομυζώντας και επιβάλλοντας ρυθμίσεις στον ευρωπαϊκό Νότο.
11. Συνεπώς, μέσα από αντιφατικά φαινόμενα και έντονες ανισομετρίες, ο ιμπεριαλισμός στο οικονομικό πεδίο είναι εδώ, πιο αρπακτικός από ποτέ. Δεν είναι μόνο οι χρηματαγορές. Η μονοπώληση από πολυεθνικές ή και η χρηματιστηριοποίηση προϊόντων που σχετίζονται ακόμη και με βασικά είδη ανάγκης και κατανάλωσης, όπως τα τρόφιμα ή οι επικοινωνίες, αποτελεί μια πραγματικότητα ακόμη και στην υποσαχάρια Αφρική, και ένα καινούριο φαινόμενο. Το 2011 οι τιμές των τροφίμων στις φτωχές χώρες αυξήθηκαν σύμφωνα με τον ΟΗΕ πάνω από 30%! Οι διεθνείς επισιτιστικές κρίσεις, δηλαδή οι λιμοί και η πείνα, θα είναι ένα πιο συχνό φαινόμενο.
12. Υπερεθνικές εξουσίες, πολυεθνικό μονοπωλιακό κεφάλαιο και χρηματαγορές, σε συνέργεια με τις τοπικές ελίτ, στερούν πια σε πολλές περιοχές του πλανήτη τα στοιχειώδη από τους λαούς, λυμαίνονται το δημόσιο πλούτο χωρών, μονοπωλούν την πολιτική εξουσία, πνίγουν την όποια δημοκρατία, καταλύουν την εθνική κυριαρχία, εξαγοράζουν το πολιτικό προσωπικό.
13. Σε γενικές γραμμές οι αναδυόμενες δυνάμεις δεν κινούνται έξω ή ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό και στις παραπάνω παγκόσμιες πολιτικές, άλλο αν δεν τις επιβάλλουν όπως η Δύση. Για παράδειγμα, με περιορισμένες διαφοροποιήσεις όπως αυτή της Βραζιλίας, όλες οι BRICS εφαρμόζουν στο εσωτερικό τους πολιτικές νεοφιλελευθερισμού. Το ίδιο και χώρες όπως η Συρία ή το Ιράν, που μπορεί κατά τα άλλα να διατηρούν μια ορισμένη οικονομική αυτονομία ή να μην είναι γεωπολιτικά προσανατολισμένες στη Δύση.

Οι οικονομικές ανακατατάξεις και η κρίση πυροδοτούν μεγάλες γεωπολιτικές αναδιατάξεις και ρευστότητα, οι αντιθέσεις πολλαπλασιάζονται και οξύνονται

14. Οικονομικά και γεωπολιτικά το στοιχείο της ρευστότητας και αναδιάρθρωσης δεσπόζει στο σύγχρονο κόσμο. Ηγεμονεύουσες δυνάμεις υποχωρούν, νέες ισχυρότερες αναδύονται, συνασπισμοί απειλούνται με διάρρηξη, νέοι συμπύσσονται ή είναι υπό εκκρόαση, το ποιος θα πάει με ποιον είναι διαρκώς μεταβαλλόμενο και ανοιχτό, οι αντιθέσεις πολλαπλασιάζονται και οξύνονται, ο πολεμικός τόνος δυναμώνει, συρράξεις μεγάλης έντασης πλησιάζουν πιο κοντά. Αυτό το οποίο ενισχύεται χρόνο το χρόνο στο σύγχρονο κόσμο δεν είναι ο πλανηταρχισμός που επιδίωξαν να επιβάλλουν οι ΗΠΑ, αλλά η πολυπολικότητα. Το κοσμοκρατορικό όραμα για ένα «νέο αμερικανικό αιώνα» είναι σήμερα πιο αχνό από το 2001 παρά τη φυγή προς τα μπρος και τον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία».
15. Ωστόσο, η επιθετικότητα των ΗΠΑ μεγαλώνει, επειδή υποχωρεί και απειλείται η οικονομική και γεωπολιτική τους πρωτοκαθεδρία. Συμπεριφέρονται όπως το πληγωμένο θηρίο. Μετά το Ιράκ, το Αφγανιστάν και τη Λιβύη, οι ΗΠΑ ετοιμάζονται για νέους τυχοδιωκτισμούς. Απειλούν με χτύπημα το Ιράν, επεμβαίνουν στο Πακιστάν, απειλούν τη Συρία, περικυκλώνουν Ρωσία και Κίνα. Το NATO μεταλλάσσεται σε μηχανισμό ετοιμοπόλεμο για εκστρατείες και τιμωρία των απείθαρχων ανά την υφήλιο, οι ΗΠΑ εξελίσσουν το πυρηνικό και αντιπυραυλικό τους οπλοστάσιο, αναβαθμίζουν την παρουσία τους σε Αφρική και Ασία, ο γκαγκστερισμός τους μεγαλώνει. Ο πόλεμος για τον έλεγχο των ενεργειακών πηγών και διαδρόμων από την πλευρά τους έχει ενταθεί και διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο στη στρατηγική τους.
16. Τα προβλήματα όμως δεν κρύβονται. Στο Αφγανιστάν οι στρατηγικές επιδιώξεις δεν προσεγγίζονται. Στην ανατολική Μεσόγειο το σύστημα επικυριαρχίας έχει αποσταθεροποιηθεί. Στον ορίζοντα έχει εμφανιστεί ένας ακόμη στρατηγικός ανταγωνιστής παγκόσμιας κλάσης, η Κίνα, οι τάσεις για σύμπτυξη ανταγωνιστικών αξόνων ενισχύονται, η ρευστότητα έχει αυξηθεί και στο εσωτερικό του ευρωατλαντικού άξονα, που ωστόσο παραμένει ακόμη ηγεμονικός στον πλανήτη, πληθαίνουν οι χώρες που διεκδικούν το δικό τους προσανατολισμό – ακόμη και ο χωροφύλακάς τους στην περιοχή μας, η Τουρκία.
17. Το γεωπολιτικό πεδίο αποκτά αντικειμενικά όλο και μεγαλύτερο βάρος στο σύγχρονο κόσμο. Οι γιγαντιαίες διαστάσεις που αποκτούν οι οικονομικές διεργασίες, ο οικονομικός ανταγωνισμός που διεξάγεται πλέον σε αγορές μεγέθους εκατοντάδων εκατομμυρίων ανθρώπων, με άλλα λόγια η παγκοσμιοποίηση και οι διεθνικές διαστάσεις και πραγματικότητες που αυτή συνιστά, συντείνουν στη διαμόρφωση ευρύτερων περιφερειακών, ηπειρωτικών συγκροτήσεων, οι οποίες διεκδικούν να παίξουν ρόλο στο παγκόσμιο πεδίο. Ο κόσμος που αναδύεται είναι ένας κόσμος πολλαπλών, συνθετότερων αντιθέσεων, παλιών και νέων που παροξύνονται στις συνθήκες της οικονομικής κρίσης. Π.χ. η αντίθεση Δύσης-περιφέρειας, η αντίθεση στο εσωτερικό της Δύσης ενόσω αυτή παραμένει σε αλληλεγγύη μεταξύ της απέναντι στην περιφέρεια, αντιθέσεις μεταξύ των κρατών, αντιθέσεις μεταξύ των κρατών και των αγορών, αντιθέσεις ανάμεσα στις τράπεζες και στα πιο επιθετικά πειρατικά χρηματιστικά ιδρύματα, αντιθέσεις ανάμεσα στο βιομηχανικό κεφάλαιο και τις αγορές,

αντιθέσεις ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο μέσα στην Ευρώπη, και κάθε είδους άλλες αντιθέσεις.

18. Η πορεία της οικονομικής κρίσης και της ανακατανομής ισχύος που προκαλεί, το μέλλον του ευρωατλαντικού άξονα, η αντιπαράθεση ΗΠΑ-Κίνας, ο παράγοντας Ρωσία, το μέλλον και ο ρόλος άλλων αναδυόμενων δυνάμεων, το πώς θα συναρμοστεί ο αναδυόμενος κόσμος με τον παλιό κραταιό Δυτικό κόσμο, θα κρίνουν το πώς θα προχωρήσουν τα πράγματα. Μακροπρόθεσμα, ο μεγαλύτερος κριτής, η μεγαλύτερη υπερδύναμη θα είναι η αφύπνιση και αυτενέργεια των λαών. Οι εξεγέρσεις των αραβικών μαζών ρευστοποίησαν ακόμη και γεωπολιτικές ρυθμίσεις παγιωμένες για δεκαετίες.
19. Οι επεμβάσεις, απειλές, κατοχές, προτεκτοράτα, μεταμοντέρνες νεοαποικίες και δεκάδες «ειρηνευτικές» αποστολές είναι εδώ και πληθαίνουν. Μεγάλες περιοχές του πλανήτη, οι πιο εκτεταμένες από τότε που συγκροτήθηκαν τα σύγχρονα κράτη, αφορούν χώρες περιορισμένης κυριαρχίας στον ένα ή τον άλλο βαθμό και με τον ένα ή άλλο τρόπο, χώρες κατεχόμενες, άτυπα ή τυπικά διαμελισμένες χώρες, διαλυμένες από επεμβάσεις, χώρες-ομήρους από εγχειρήματα βαλκανοποίησης, που σπαράσσονται από εμφυλίου ή ναρκοπολέμου. Όπως στο εσωτερικό των χωρών ένα τμήμα της κοινωνίας πετιέται λόγω κρίσης κυριολεκτικά στο πουθενά, έτσι και σε διεθνές επίπεδο ολόκληρες περιοχές και χώρες «μπαχαλοποιούνται», εκατοντάδες εκατομμυρίων ωθούνται εκτός πολιτισμού ή έχουν περιορισμένα δικαιώματα. Τέτοια είναι μια τεράστια περιοχή στο κέντρο της Ασίας ανάμεσα σε Πακιστάν, Ινδία και Ρωσία, αλλά είναι και το Ιράκ, ο Λίβανος, η Παλαιστίνη, εκτεταμένες υποσαχάριες περιοχές αλλά και η Λιβύη πλέον, λατινοαμερικανικές χώρες, η Αϊτή, αλλά και μέσα στην Ευρώπη Κόσοβο, Βοσνία, ΠΓΔΜ, Γεωργία. Απελευθέρωση, αποκατάσταση της δημοκρατίας, ανθρωπιστική βοήθεια, αυτοδιάθεση μειονοτήτων, ασφάλεια από την τρομοκρατία, νόμιμη άμυνα, αντιμετώπιση του εγκλήματος, είναι ορισμένες από τις προφάσεις που οδηγούν εκεί.
20. Δεν πρόκειται για κάποια προοδευτική υπέρβαση του κράτους-έθνους σε μια φανταστική παγκοσμιοποίηση των λαών. Πρόκειται για την ωμή πισωδρόμηση στη βαρβαρότητα περασμένων αιώνων που επιβάλλει τοπικά ο ιμπεριαλισμός, η συγκεκριμένη οικονομική και ένοπλη παγκοσμιοποίηση. Η Συρία αλλά και η Ελλάδα της ευρωζώνης κινδυνεύουν να καταστούν και αυτές από κυρίαρχα κράτη «περιοχές» περιορισμένης κυριαρχίας.

Περισσότερη αθλιότητα και αγριότητα στο κοινωνικό πεδίο, η απάντηση στην κρίση

21. Στο κοινωνικό πεδίο, η απάντηση στην κρίση από την πλευρά των οικονομικών διευθυντηρίων του πλανήτη και εκπροσώπων του μεγάλου πολυεθνικού κεφαλαίου, της ΕΕ, των ΗΠΑ, του ΔΝΤ, της Παγκόσμιας Τράπεζας, των χρηματαγορών, είναι προδιαγεγραμμένη.
22. Φανερώνεται σε όλο της το μεγαλείο η ρηχότητα κάθε σχεδίου και κοινωνικής ή διεθνούς στρατηγικής των κυρίαρχων πριν το 2007, ενώ μετά το ξέσπασμα της κρίσης

το μόνο σχέδιο είναι το φόρτωμα της κρίσης στις πλάτες των εργαζόμενων σε κάθε χώρα, στις πλάτες των λαών και των υποτελών χωρών. Όλα τα υποτιθέμενα οράματα, όπως αυτό της Ενωμένης Ευρώπης, καταρρέουν με την ίδια ταχύτητα που σκάνε οι χρηματοπιστωτικές φούσκες. Στη θέση τους επιταχύνεται με κυνισμό η προσομοίωση στο υπόδειγμα της ανατολικής Ευρώπης ή της Κίνας, με τη σταδιακή ή με πολιτικές σοκ ανατίναξη κάθε είδους κατακτήσεων και δικτύων κοινωνικής προστασίας και τη ραγδαία απολίπανση της λεγόμενης μεσαίας τάξης, ακόμη και μέσα στις μητροπόλεις του καπιταλισμού σε Δυτική Ευρώπη και ΗΠΑ. Στο κοινωνικό πεδίο, ο καπιταλισμός που καταρρέει επιχειρεί ένα μεγάλο άλμα στο κενό και στο άγνωστο, ένα άλμα σε κοινωνικά τοπία πιο εφιαλτικά για τους εργαζόμενους και την κοινωνία ολόκληρη από τα τοπία που προηγήθηκαν της Οχτωβριανής Επανάστασης και εκείνα που προκάλεσε η Κρίση του 1929.

23. Υπάρχουν δύο στοιχεία στις μεταβολές αυτές που αναγκαία θα τροποποιήσουν και το πολιτικό τοπίο και τους όρους διεξαγωγής της ταξικής πάλης όπως τη γνωρίσαμε μέχρι σήμερα ιδιαίτερα και εδώ στην Ελλάδα και σε πολλές άλλες χώρες όχι μόνο της καπιταλιστικής περιφέρειας, όπως η Ελλάδα, αλλά και των κέντρων του καπιταλισμού: Η ραγδαία φτωχοποίηση ενός μεγάλου μέρους εργαζομένων από τη μια, και από την άλλη η καταστροφή, φτωχοποίηση, προλεταριοποίηση μεγάλου μέρους των ενδιάμεσων στρωμάτων. Τα δυο αυτά στοιχεία δεν θα αφήσουν ανεπηρέαστο το τοπίο μιας σχετικής κοινωνικής ειρήνης και ενός σχετικά ελεγχόμενου συνδικαλισμού που κυριαρχούσε μέχρι χτες στην ΕΕ.
24. Η συχνότητα εγχειρημάτων μπερλουσκονισμού, η μονοπώληση της πολιτικής και των ΜΜΕ από επιχειρηματικά συμφέροντα σε πρωτόγνωρο βαθμό, με ταυτόχρονο αποκλεισμό των λαϊκών μαζών από την πολιτική, σε συνδυασμό με την εξαγορά και διαφθορά του πολιτικού προσωπικού, είναι ένα από τα φαινόμενα που έχουν ξαναφέρει με γενικούς όρους το ζήτημα της δημοκρατίας στην ημερήσια πολιτική διάταξη των πιο διαφορετικών χωρών, από την Ελλάδα ως την Αίγυπτο.
25. Από την άλλη μεριά, η πολιτική σκλήρυνση των κυρίαρχων τάξεων, αντανakλαστική ή προληπτική, απέναντι στα κινήματα που γεννιούνται ή πρόκειται να γεννηθούν, είναι και αυτή προδιαγεγραμμένη. Σε πολλές χώρες του πλανήτη ξεπηδούν νεοσυντηρητικά, ακροδεξιά, φασιστικά, αντιεξεγερτικά μορφώματα. Ωστόσο, οι μορφές που θα παίρνει η σκλήρυνση δεν θα είναι μια αντιγραφή του παρελθόντος. Σε κάθε περίπτωση, αν εκφράστηκε μια ορισμένη αφέλεια στο ότι οι αραβικές εξεγέρσεις δεν μπορούσαν τάχα να περάσουν στην απέναντι πλευρά της Μεσογείου, και ωστόσο αυτές πέρασαν ως κίνημα των πλατειών, δεν είναι μικρότερη αφέλεια να πιστέψει κανείς ότι οι κυρίαρχες τάξεις δεν θα επιδείξουν στην από δω πλευρά της Μεσογείου ή οπουδήποτε αλλού την αποφασιστικότητα που επέδειξαν οι Μπεν Άλι και Μουμπάρακ.

Το περιβαλλοντικό ζήτημα θα οξυνθεί σε εφιαλτικό βαθμό αν δεν υπάρξουν κοινωνικές ανατροπές

26. Μεγάλες διαστάσεις έχει πάρει στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό, το οξυμένο περιβαλλοντικό πρόβλημα και το σύνολο των όρων διαβίωσης των λαών πέραν του άμεσα μισθολογικού και κοινωνικών παροχών, από την ποιότητα των

τροφών και τα μεταλλαγμένα μέχρι τη σύγχρονη πολεοποίηση. Τα ατύχημα στη Φουκουσίμα μόλις 25 χρόνια μετά από αυτό του Τσέρνομπιλ, καθώς και το ατύχημα στον Κόλπο του Μεξικού, η κλιματική αλλαγή, τα καταστροφικά αποτελέσματα που έχουν πλέον πάνω στους πληθυσμούς φυσικά φαινόμενα όπως ο τυφώνας Κατρίνα, το τσουνάμι του 2004, ο σεισμός στην Τουρκία ή συνήθεις καταιγίδες σε πολλές γωνιές του κόσμου, οι συχνές μαζικές ασθένειες ζώων λόγω των ζωοτροφών, η συνεχιζόμενη καταστροφή δασών και φυσικών συστημάτων και άλλα, επισημαίνουν τον πολλαπλασιασμό και την αυξανόμενη ένταση των περιβαλλοντικών εμφραγμάτων μεγάλης κλίμακας που μας απειλούν, παρά την υποκριτική φλυαρία και μέσα από το ίδιο το στρατόπεδο του κεφαλαίου για την ανάγκη προστασίας της φύσης.

27. Ενώ ένα μεγάλο μέρος οικολογικών οργανώσεων ανά την υφήλιο αγωνίζονται μαζί με τον απλό κόσμο για την αποτροπή νέων περιβαλλοντικών καταστροφών και υποβάθμισης, έχει ταυτόχρονα αποδειχτεί ότι το πέρασμα ενός επίσης μεγάλου μέρους του οικολογικού κινήματος εδώ και δυο-τρεις δεκαετίες στη λογική ενός «οικολογικού καπιταλισμού» και στη λογική μιας λογιστικής αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών καταστροφών, το μόνο που κατάφερε ήταν να υπνωτίσει και να παθητικοποιήσει απέναντι στα σύγχρονα περιβαλλοντικά εγκλήματα. Αν κάτι έχει πλέον αποδειχτεί είναι ότι ο νεοφιλελευθερισμός και η παγκοσμιοποίηση που οδηγεί είναι δομικά αδύνατο να θέσουν στον εαυτό τους όρια αποτροπής όλο και μεγαλύτερων και συχνότερων περιβαλλοντικών καταστροφών κάθε μορφής. Συνεπώς η αποσύνδεση του κοινωνικού ζητήματος από το περιβαλλοντικό και γενικότερα της ποιότητας ζωής, είναι ζημιογόνα και για το κοινωνικό ζήτημα αλλά και το περιβαλλοντικό και την ποιότητα ζωής.

Μπροστά σε εξαιρετικά δύσκολες καταστάσεις

28. Καταστροφισμός, οικονομία-καζίνο, παρασιτισμός, αποσύνθεση, εξαθλίωση της κοινωνίας, καταπάτηση κάθε δημοκρατίας, εκφασισμός, επεμβάσεις, κατάλυση της εθνικής κυριαρχίας, πόλεμοι, περιβαλλοντικές καταστροφές κλίμακας και υποβάθμιση: αυτός είναι ο σύγχρονος καπιταλισμός, πιο κυνικός και άγριος παρά ποτέ. Αν ένας άλλος κόσμος που είναι εφικτός βρίσκεται σε πορεία ανάπτυξης, και αυτό το βλέπουμε στην αραβική άνοιξη, στο κίνημα των πλατειών, στη Λ. Αμερική, ο υπαρκτός κόσμος βρίσκεται και αυτός σε πορεία μετάλλαξης σε ένα κόσμο πολύ πιο μαύρο, άθλιο, βάρβαρο. Το τοπίο του 21ου αιώνα θα καθοριστεί από τη σύγκρουση και πάλη αυτών των δύο κόσμων, και η πάλη αυτή θα είναι σκληρότατη.

29. Για τους λαούς όλου του κόσμου η οικονομική κρίση έχει ανοίξει μια περίοδο με τεράστιες δυσκολίες να ζήσουν οι άνθρωποι μια ανθρώπινη ζωή, να ζήσουν κι αυτή ακόμη τη ζωή που ζούσαν μέχρι χτες. Τα διλήμματα για τα εκατομμύρια των καταπιεζόμενων μαζών, για τους περισσότερους, θα είναι σκληρά.

30. Παρά το γεγονός ότι η βαθύτατη καπιταλιστική κρίση γκρεμίζει ότι είχε χτιστεί ιδεολογικά εδώ και είκοσι χρόνια πάνω στην κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, παρά το ότι οι ιδέες του νεοφιλελευθερισμού και της ελεύθερης αγοράς βρίσκονται σήμερα στη γωνία, από την άλλη μεριά το όραμα για μια διαφορετική κοινωνική οργάνωση παραμένει εξαιρετικά αδύναμο, χωρίς να έχει συνέλθει από την ήττα του

προηγούμενου αιώνα, ενώ η Αριστερά που παλεύει για μια διαφορετική κοινωνική οργάνωση δεν αποτελεί σε διεθνή κλίμακα έναν διακριτό, ανταγωνιστικό στις κυρίαρχες πολιτικές πόλο.

31. Αυτές είναι δύο σημαντικές διαφορές ανάμεσα στην τωρινή κρίση και την κρίση του 1929, και αφορούν το υποκειμενικό πεδίο, αποτελούν δηλαδή καθυστερήσεις του υποκειμενικού παράγοντα. Όμως, κομμάτι του υποκειμενικού παράγοντα είναι και η ίδια η Αριστερά. Η καθυστέρηση στο υποκειμενικό πεδίο δεν είναι η καθυστέρηση του κόσμου που δεν πηγαίνει προς την Αριστερά και τις ιδέες της, αλλά καθυστέρηση της Αριστεράς που αδυνατεί να δώσει απαντήσεις και να κερδίσει τον κόσμο σε μια άλλη προοπτική. Δεν είναι ο κόσμος που δεν καταλαβαίνει, προσέγγιση ελιτίστικη που ποτέ δεν είχε η ιστορική κομμουνιστική Αριστερά, είναι η Αριστερά που σε πολλές περιπτώσεις βρίσκεται πιο πίσω από τις μάζες, είναι η Αριστερά που φαίνεται να βρίσκεται σε τέλμα, καθυστέρηση, αδυναμία, έλλειψη αυτοκριτικής και διόρθωσης, έλλειψη συντονισμού. Οι λαμπρές και λιγότερο λαμπρές εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα δεν αρκούν να αλλάξουν μια γενική εικόνα σε διεθνή κλίμακα.
32. Ανεξάρτητα από την αδυναμία και τις καθυστερήσεις της Αριστεράς, τα αδιέξοδα του σύγχρονου καπιταλιστικού κόσμου αναδείχνουν αντικειμενικά την αναγκαιότητα ενός άλλου συστήματος κοινωνικών σχέσεων. Η αναγκαιότητα του κομμουνισμού ξεπηδά μέσα από κάθε πόρο αυτού του συστήματος. Όπως η πρώιμη αστική κοινωνία που ξεπήδησε μέσα από την παντοδύναμη φεουδαρχία ήταν νομοτελειακό να επικρατήσει, έστω κι αν χρειάστηκαν για αυτό αιώνες και αμέτρητοι αγώνες, εξεγέρσεις, επαναστάσεις και μπρος-πίσω, έτσι και τα πρώτα λαϊκά εγχειρήματα οικοδόμησης κοινωνιών χωρίς εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, που σημάδεψαν όλο τον προηγούμενο αιώνα, είναι νομοτελειακό να επανεμφανιστούν με άλλες μορφές και να επικρατήσουν μέσα από αγώνες, εξεγέρσεις, επαναστάσεις και μπρος-πίσω, παρά την ήττα, τα λάθη, τις ελλειψότητες, τις διαψεύσεις των πρώτων αποπειρών. Η άρνηση αυτής της νομοτέλειας από ένα μέρος της Αριστεράς στο όνομα μιας πιο «ανοιχτής» τάχα αντίληψης της κοινωνικής εξέλιξης («μπορεί να γίνει, μπορεί και να μην γίνει») είναι της ίδιας ποιότητας με την αντίληψη που έβλεπε πολλά χρόνια τώρα τον καπιταλισμό και την αστική κοινωνία και δημοκρατία να έχουν τάχα ξεπεράσει τα ιστορικά αδιέξοδά τους, μέχρι που ήρθε η κρίση του 2007. Η νομοτέλεια αυτή δεν σημαίνει μείωση ή εξαφάνιση των κινδύνων που εγκυμονεί ο σύγχρονος καπιταλισμός για μεγάλες καταστροφές που απειλούν την ίδια την επιβίωση του ανθρώπινου είδους.

Πληθαίνουν τα κινήματα, νέοι διεθνισμοί αναδύονται, δυναμώνει μια νέα πολιτικοποίηση και επανείσοδος των λαϊκών μαζών στον πολιτικό στίβο. Το ψωμί και η δημοκρατία, η ανεξαρτησία, η λαϊκή κυριαρχία, η αλληλεγγύη στο προσκήνιο.

33. Το ξεκίνημα του 21ου αιώνα είναι ελπιδοφόρο από την άποψη των κινήματων, των εξεγέρσεων, των αγωνιζόμενων μαζών, από την άποψη της «συνείδησης του αυθόρμητου». Μετά από μια εικοσιπενταετία, την τελευταία του προηγούμενου αιώνα, που σηματοδεύτηκε από την ήττα, από την υποχώρηση κινήματων και ιδεών, το ξεκίνημα αυτού του αιώνα σηματοδεύεται από το ιδεολογικό ξεγύμνωμα της

ιμπεριαλιστικής παγκοσμιοποίησης και ελεύθερης αγοράς, και κυρίως από την ανάπτυξη μιας σειράς πολύμορφων και νέων στην ουσία και στη μορφή τους κινήματων, αγώνων, εξεγέρσεων καταπιεζόμενων μαζών, των φτωχών, της νεολαίας.

34. Στις πιο διαφορετικές χώρες το αίτημα από τον απλό κόσμο για ψωμί και δημοκρατία, όπως στην Αίγυπτο, η αγανάκτηση για τη διαφθορά, η απαίτηση για εθνική αξιοπρέπεια, τα αιτήματα για γεωργική αυτάρκεια στη Λ. Αμερική, δεν αποτελούν «ρεφορμιστικά», καθυστερημένα αιτήματα. Ίσα-ίσα συλλαμβάνουν το καινούριο, θέτουν ουσιώδη πολιτικά ζητήματα, εντοπίζουν διεξόδους και στοχοποιούν τον εχθρό ενάντια στον οποίο πρέπει να στραφούν τα πυρά. Καθυστερημένη πολιτικά και οργανωτικά είναι η Αριστερά εκείνη που αδυνατεί να συλλάβει, να εμπλακεί και να τροφοδοτήσει όλα αυτά.
35. Η πρώτη δεκαετία του αιώνα άνοιξε με το διεθνές κίνημα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση και το διεθνές αντιπολεμικό κίνημα για την επέμβαση στο Ιράκ, και έκλεισε με την αραβική άνοιξη, και το κίνημα των πλατειών και του occupy. Ενδιάμεσα υπήρξαν και πολλά άλλα, «παλιά» και νέα. Υπήρξαν δύο μεγάλα αντικατοχικά κινήματα στο Ιράκ και το Αφγανιστάν. Το πρώτο, εκτός της κατάπνιξης τύπου Φαλούτζα, πνίγηκε στο αίμα ενός στημένου, κτηνώδους θρησκευτικού εμφυλίου σε συνδυασμό με τη δράση αμερικανικών ταγμάτων θανάτου, ενώ το δεύτερο καθοδηγείται από οπισθοδρομικές δυνάμεις και κρατικές υπηρεσίες. Υπήρξε η επανάσταση στο Νεπάλ, το Αργεντινάτσο, η εξέγερση της Οαχάκα, η εξέγερση των κόκκινων πουκάμισων στην Ταϊλάνδη, η εξέγερση της νεολαίας στην Ελλάδα το Δεκέμβρη του '08. Η εντεταλμένη εισβολή ενός από τους ισχυρότερους στρατούς του κόσμου, του Ισραήλ, στο Λίβανο συνάντησε και εμποδίστηκε από την αντίσταση μιας οργάνωσης, της Χεσμπολά. Υπήρξαν πολλοί μαχητικοί αγώνες εργαζομένων, κυρίως στην περιφέρεια, και ιδιαίτερα στην Ασία. Αναπτύχθηκαν σημαντικά λαϊκά κινήματα. Η Ινδία όπως και η Κίνα, είναι χώρες τεράστιες με πλήθος σκληρών εργατικών αγώνων αλλά και κινήματων κοινωνικής απελευθέρωσης στην πρώτη. Στη Λ. Αμερική ιδιαίτερα, έχουν αναπτυχθεί την τελευταία δεκαετία κινήματα με αιχμές αντιιμπεριαλιστικές, πατριωτικές, εθνικής ανεξαρτησίας και κοινωνικής απελευθέρωσης που τροφοδότησαν την ανάπτυξη ενός ιδιόμορφου περιφερειακού «λατινοαμερικάνικου διεθνισμού» αλλά και οδήγησαν στο σχηματισμό λαοπρόβλητων κυβερνήσεων όπως στη Βενεζουέλα, τον Ισημερινό, τη Βολιβία, ενώ ακόμη και η λαϊκή απήχηση κυβερνήσεων όπως του Λούλα στη Βραζιλία δεν ήταν άσχετη από αυτό το ρεύμα.
36. Ένα επόμενο «περιστατικό» περιφερειακού διεθνισμού ήταν η αραβική άνοιξη, οι εξεγέρσεις που συγκλόνισαν την Τυνησία, την Αίγυπτο, την Υεμένη, το Μπαχρέιν και τη Συρία (σε μια δεύτερη φάση τα πράγματα στη Συρία είναι μπερδεμένα, ενώ εξ ολοκλήρου ελεγχόμενη από τη Δύση κατέληξε η ανατροπή στη Λιβύη), οι κινητοποιήσεις σε άλλες χώρες όπως στην Αλγερία και τη Σαουδική Αραβία. Επίσης, τόσο το κίνημα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση και το αντιπολεμικό κίνημα όσο και το κίνημα των πλατειών έχει σημαντικά διεθνιστικά στοιχεία, από τα οποία και μόνο του το στοιχείο ότι άνθρωποι, μεγάλες μάζες ανθρώπων, σε πολύ μακρινές ή διαφορετικές χώρες, αντιλαμβάνονται με παρόμοιο τρόπο ορισμένα πράγματα, «επικοινωνούν» και μπορούν και «νιώθουν» οι μεν τους δε, είναι εξαιρετικά σημαντικό. Η αντίδραση και αλληλεγγύη που εκφράστηκε σε διεθνές επίπεδο απέναντι στην ελληνική εξέγερση του

Δεκέμβρη είναι εύγλωττη, όπως και σήμερα με το «είμαστε όλοι Έλληνες», το καλοκαίρι με τις πλατείες κλπ.

37. Με μεγάλες διαφορές και ιδιαιτερότητες ανάμεσα σε όλα αυτά τα κινήματα, υπάρχουν και πολλά στοιχεία που δεν αποτελούν αποκλειστικότητα κάποιας χώρας ή και ομάδας χωρών. Αυτός ο πολύμορφος διεθνισμός είναι το ένα στοιχείο και σχετίζεται με την αντικειμενική πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης. Η συμμετοχή της νεολαίας και ιδιαίτερα μιας νέου τύπου εργαζόμενης-άνεργης νεολαίας είναι ένα άλλο. Το ανεβασμένο μορφωτικό επίπεδο συγκριτικά με το παρελθόν, το στοιχείο της εξαιρετικά αποτελεσματικής αυτο-οργάνωσης των μαζών, η εκπληκτική αντοχή –ιδιαίτερα στις αραβικές εξεγέρσεις– του λαού απέναντι στην κτηνώδη κρατική βία, η ανεξαρτησία των κινήματων απέναντι σε πατερναλισμούς, καπέλα κλπ. Σε πολιτικό-ιδεολογικό επίπεδο, το στοιχείο της εθνικής αξιοπρέπειας, ανεξαρτησίας, κυριαρχίας ανάλογα την περίπτωση είναι παρόν στα περισσότερα εθνικής μορφής κινήματα, το αίτημα για δημοκρατία ή λαϊκή κυριαρχία εδώ και τώρα, για δημοκρατία όχι μόνο στο κράτος αλλά και στο εσωτερικό του κινήματος, αιτήματα ενάντια στη διαφθορά του πολιτικού προσωπικού. Στη Λ. Αμερική αιτήματα για εθνοποίηση του φυσικού πλούτου σε όφελος του λαού, για εθνική ανεξαρτησία ιδιαίτερα από τις ΗΠΑ, για γεωργική ιδιαίτερα αυτάρκεια είναι κοινά σε πολλά από τα κινήματα.
38. Απέναντι στους μηχανισμούς συγκεντροποίησης δύναμης εις βάρος λαών και χωρών από υπερεθνικά κέντρα ισχύος, ο εθνικός δρόμος για αυτές τις οντότητες γίνεται επιβεβλημένος. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον δυσκολεύουν τα συνολικά δεδομένα για τα καταπιεζόμενα έθνη και τις χώρες. Η αναστροφή της παγκοσμιοποίησης περνάει μέσα από επανεθνοποίηση διαδικασιών, μηχανισμών, αρμοδιοτήτων. Σε αυτή τη διαδικασία το εθνικό κράτος πρέπει να ξαναυπάρξει, ενόσω η ιστορική πορεία και δυνατότητα τείνει προς την υπέρβασή του. Αυτή είναι μια συγκεκριμένη αντίφαση που οφείλουμε να δεχτούμε. Εθνική πορεία δεν σημαίνει απομόνωση αλλά στήριξη ολοένα και περισσότερο στις δικές μας δυνάμεις. Σε αυτά τα δεδομένα πρέπει να τοποθετηθεί οποιαδήποτε στρατηγική και τακτική οποιουδήποτε προοδευτικού μπλοκ δυνάμεων και στην Ελλάδα.
39. Η νεωτερικότητα, ο διεθνισμός, ο πλούτος των ιδεών, ο ηρωισμός, οι αντοχές, η αυτο-οργάνωση, ο δημοκρατισμός, μια νέα πολιτικοποίηση και στράτευση κυρίως νεολαίας που αναδύεται, η συνείδηση και ωριμότητα των διαφόρων κινήματων που αναπτύσσονται σε πολλές γωνιές του πλανήτη, με κυρίαρχο το στοιχείο του αυθόρμητου, σκόρπια αλλά με αυξανόμενη συχνότητα, αποτελούν ελπιδοφόρα στοιχεία του κόσμου που ανατέλλει απέναντι και ενάντια στον κόσμο του σύγχρονου παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού σε βαθιά κρίση.
40. Στα κινήματα αυτά, σχεδόν χωρίς εξαίρεση, διαπλέκονται αξεχώριστα το εθνικό-ανεξαρτησιακό με το κοινωνικό στοιχείο, διαπλέκονται ο αντιιμπεριαλιστικός με τον αντικαπιταλιστικό αγώνα, και προτάσσονται μεταβατικές καταστάσεις εξουσίας αν και με θολό το κοινωνικό περιεχόμενο της ανατροπής. Ειδικότερα ο αντικαπιταλιστικός αγώνας σήμερα στις περισσότερες περιοχές του πλανήτη, ακόμη και σε μέρος της ανεπτυγμένης καπιταλιστικής Ευρώπης, περνά κυρίως μέσα από την προώθηση μεταβατικών δημοκρατικών αιτημάτων και πολιτικών στόχων που μπορούν να

συγκεντρώσουν τη μεγάλη λαϊκή πλειοψηφία που πλήττεται από τις νεοφιλελεύθερες, ιμπεριαλιστικές πολιτικές, παρά από το αίτημα για άμεσο πέρασμα στο σοσιαλισμό.

41. Από τη μία άκρη του πλανήτη ως την άλλη, θα μεγαλώνει η ανάγκη οικοδόμησης κινήματων αποτροπής της επερχόμενης λαίλαπας λόγω της κρίσης, των ιμπεριαλιστικών πολιτικών ή του πολέμου, ή ανατροπής της στο βαθμό που η αποτροπή έχει ήδη αποτύχει. Η ανατροπή των νεοφιλελεύθερων πολιτικών, η ανακούφιση και υπεράσπιση των εργαζόμενων και φτωχομεσαίων στρωμάτων, η πραγματική δημοκρατία, η λαϊκή και εθνική κυριαρχία και ανεξαρτησία στις εξαρτημένες χώρες, η αυτοδύναμη ανάπτυξη, η ειρήνη, αποτελούν στοιχεία ενότητας, σύνδεσης, συμμαχίας διαφορετικών καταστάσεων. Παρόμοια, αποτελεί στοιχείο ενότητας η αντίθεση σε υπερεθνικές εξουσίες, μεγάλες δυνάμεις, ιμπεριαλιστικούς οικονομικούς και στρατιωτικούς οργανισμούς που απομυζούν και επιβάλλουν, η αντίθεση στη χρεομηχανή. Ιδιαίτερο στοιχείο είναι η απομόνωση και τα χτυπήματα ενάντια ειδικά στις ηγέτιδες δυνάμεις του Δυτικού Κόσμου που οδηγούν την νεοφιλελεύθερη και ένοπλη παγκοσμιοποίηση, είναι ο ειδικός στόχος της ήττας του Δυτικού Μπλοκ και των κοσμοκρατορικών σχεδίων του. Αναδύονται ήδη στοιχεία ενός αλληλέγγυου, προοδευτικού, από τα κάτω κόσμου των κινήματων και διαφόρων συλλογικοτήτων. Τα κινήματα ανατροπής και αποτροπής και οι επαναστάσεις, ο διεθνισμός, οι φιλολαϊκές, αντιιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις, χώρες ή περιοχές που κινούνται έξω από τις ράγες της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, αποτελούν τα βασικά υλικά της διαδικασίας οικοδόμησης μιας Διεθνούς Κοινότητας των Λαών, και είναι ο αναγκαίος όρος για μια στροφή στις παγκόσμιες εξελίξεις σε όφελος των λαών και ενάντια στον ιμπεριαλισμό και τον καπιταλισμό.
42. Η πολυπολικότητα που διαμορφώνεται στο σύγχρονο κόσμο, η ρευστότητα, η όξυνση των αντιθέσεων, η οξεία οικονομική κρίση, δίνουν περισσότερες δυνατότητες να σταθούν σήμερα αντιεξουσίες αντιπαγκοσμιοποιητικές, αντιιμπεριαλιστικές, σε πολλές γωνιές του πλανήτη, στο βαθμό που στηρίζονται εσωτερικά στο λαό. Η Διεθνής Κοινότητα των Λαών αποτελεί ήδη έναν αδύναμο ακόμη αλλά υπαρκτό πόλο του σύγχρονου πολυπολικού κόσμου.

Καθυστερεί η αναγέννηση ενός κομμουνιστικού κινήματος

43. Το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα δεν έχει κάνει ουσιαστικά προχωρήματα στο διάστημα των 5 χρόνων που πέρασαν. Βρίσκεται σε μια διαδικασία ανασύνθεσης και επαναδιαμόρφωσης που γίνεται αποσπασματικά, με ανισόμετρο τρόπο, χωρίς εμφανή σημάδια προχωρήματος, με έντονους δογματισμούς και δυσκολίες στην επικοινωνία και συνεννόηση. Οι συσπειρώσεις που υπάρχουν δεν έχουν προχωρήσει σε κάτι ιδιαίτερο και σημαντικό, απλά υπάρχουν. Μια στασιμότητα σε συνθήκες ραγδαίων εξελίξεων σε όλους τους τομείς.
44. Στο διάστημα που εξετάζουμε ξεχώρισε η περίπτωση του μαοϊκού κόμματος στο Νεπάλ, που πρωταγωνίστησε σε μια δημοκρατική επανάσταση, αναδείχθηκε σε πρώτη δύναμη της χώρας, πήρε μέρος στη διακυβέρνησή της και έχει γνωρίσει στη συνέχεια μια μεγάλη κρίση στο εσωτερικό του. Ξεχώρισε γιατί πρωτοτύπησε σε ορισμένους τομείς, συνδυάζοντας όλες τις μορφές πάλης και τολμώντας πολιτικά

βήματα που δεν συνηθίζονταν στον ιδεολογικό περίγυρο του κόμματος αυτού. Ξεχώρισε επίσης και το Εργατικό Κ.Κ. Τυνησίας, το οποίο φάνηκε να έχει ρίζες μέσα στο κίνημα που ανέτρεψε τον δικτάτορα και έπαιξε ρόλο στις διαδικασίες της λαϊκής δημοκρατικής μεταπολίτευσης και των διαδικασιών που αυτή πυροδότησε. Τα παραδείγματα αυτά, τα οποία κάπως γνωρίζουμε –μπορεί να υπάρχουν άλλα που να μας έχουν διαφύγει– δεν αλλάζουν τη γενική εικόνα της στασιμότητας σε διεθνές επίπεδο.

45. Το κομμουνιστικό κίνημα δεν πρέπει να θεωρείται σαν άθροισμα μόνο κάποιων κομμάτων. Σε κύκλους διανοούμενων κερδίζει έδαφος η θέση για την επικαιρότητα του κομμουνισμού και παίρνονται διάφορες πρωτοβουλίες, συγκροτούνται συνέδρια και ομάδες πρωτοβουλίας για θέματα αποτίμησης και προγράμματος του κομμουνιστικού κινήματος. Αυτή η ιδεολογική μεταστροφή, έστω και σε περιορισμένους κύκλους της μαχόμενης διανοήσης, δείχνει τις ανισομέρειες που υπάρχουν αλλά και την αντιφατικότητα της ύπαρξης και ανάπτυξης, προχωρήματος του κομμουνισμού τις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα.

Ευρωπαϊκή Ένωση: μια ιμπεριαλιστική, δεσποτική, ακραία νεοφιλελεύθερη και γερμανοκρατούμενη ένωση απομύζησης της περιφέρειας από το κέντρο

46. Καθλωμένη σε ύφεση εδώ και πάνω από μια δεκαετία, η Ευρωπαϊκή Ένωση αντέδρασε στην οικονομική κρίση με τρόπο που αποκαλύπτει αυτό που πραγματικά ήταν και διαμορφώθηκε, ιδιαίτερα μετά τη συνθήκη του Μάαστριχτ: Μια διακρατική μονοπωλιακή ένωση που υπηρετεί τα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου σε βάρος των εργαζόμενων όλης της ΕΕ. Ένα εγχείρημα μιας ενιαίας αγοράς εκατοντάδων εκατομμυρίων ως βάση για την επέκταση εντός κι εκτός ΕΕ των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων των ισχυρών ευρωπαϊκών χωρών. Μια ένωση και συγκερασμός των ιμπεριαλιστικών πολιτικών των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων, κυρίως του γαλλογερμανικού άξονα, ώστε να ενισχύεται η δύναμή τους στον υπόλοιπο πλανήτη. Επιπλέον –και για αυτό μιλούσαν ελάχιστοι μέχρι το 2009– αποκαλύφθηκε πως ήταν ταυτόχρονα ένα εγχείρημα ιμπεριαλιστικής περιφερειακής ολοκλήρωσης προς τα μέσα, στο εσωτερικό της, ένα εγχείρημα μεταφοράς πόρων από την περιφέρεια προς το κέντρο αλλά και συνολικά συγκεντροποίησης οικονομικής δύναμης από την περιφέρεια σε όφελος του κέντρου, κυρίως της Γερμανίας, με την κατά περίπτωση παραγωγική αποσάθρωση, βαθύτερη εξάρτηση, αποβιομηχάνιση, ξεφόρτωμα της κρίσης, την αποστέρηση από τη δυνατότητα άσκησης αυτόνομης οικονομικής πολιτικής. Αυτή την «εσωτερική» ιμπεριαλιστική διάσταση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αρνούσαν ή και αρνούνται να τη δουν ακόμη όχι μόνον οι οπαδοί του ευρωπαϊσμού, αλλά και πολλοί που επιμένουν σε ένα στεγνό αντικαπιταλισμό, αντικεφαλαιοκρατισμό, που τάχα νοθεύεται αν παραδεχτούμε αυτό που είναι πια πασιφανές: δεν υπάρχει μόνο εκμετάλλευση της εργασίας από το κεφάλαιο, υπάρχει και απομύζηση και καταλήστευση της περιφέρειας από το κέντρο.

47. Τα πολλαπλά παραδείγματα χωρών σε Λ. Αμερική, Ασία, η Ν. Αφρική, αλλά και μέσα στην Ευρώπη η Νορβηγία, η Δανία που παρέμεινε εκτός ευρωζώνης, δείχνουν πως υπήρχαν δυνατότητες μιας πιο ανεξάρτητης και αναπτυξιακής πορείας χωρών της

περιφέρειας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας – δυνατότητες που όχι μόνο δεν ενισχύθηκαν από το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, αλλά αντίθετα πετσοκόφτηκαν, και οι χώρες έγιναν περισσότερο εξαρτημένες από το κέντρο, κυρίως τη Γερμανία. Στην πιο προχωρημένη τεχνολογικά και πολιτισμικά ήπειρο, στην ήπειρο με την πιο μορφωμένη και ειδικευμένη εργατική δύναμη και εξαιρετικά ανεπτυγμένη επιστήμη, και τον πιο μεγάλο αστικό πληθυσμό, κατά παράδοξο τρόπο δεν υπάρχει ούτε ένα παράδειγμα χώρας της ΕΕ, έξω από τον κύκλο των παλιών κραταιών δυνάμεων της γηραιάς Ευρώπης, που να ξεπήδησε αναζητώντας τη δική της σχετικά αυτόνομη θέση στο διεθνή καταμερισμό εργασίας και διαμορφώνοντας τη δική της παραγωγική βάση, όπως το επιχείρησαν η Βραζιλία, η Ν. Αφρική, το Ιράν, η Ν. Κορέα. Συμπέρασμα: το εγχείρημα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αποτρέπει, υπονομεύει, δεν ενισχύει την τάση αυτή στις χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Για χώρες όπως η Ελλάδα, που δεν υπήρχε καν υποψία τέτοιου προσανατολισμού, το αποτέλεσμα ήταν καταστροφικό.

48. Ακόμη χειρότερα, στις συνθήκες όξυνσης της κρίσης χρέους, όχι μόνο δεν εκδηλώθηκαν κινήσεις αλληλεγγύης και στήριξης της περιφέρειας, αλλά η Γερμανία εκμεταλλεύτηκε τις εξελίξεις για να επιβληθεί ως απόλυτος ηγεμόνας που δίνει εντολές και ανοιχτά πια αναμειγνύεται στα εσωτερικά άλλων κρατών μελών. Αν κάτι κατέρρευσε στα δύο προηγούμενα χρόνια με τρόπο παταγώδη, αυτό ήταν ο μύθος της περίφημης ευρωπαϊκής αλληλεγγύης αλλά και του λεγομένου ευρωπαϊκού κεκτημένου και της «δημοκρατικής Ευρώπης» που τάχα εκπροσωπούσε η ΕΕ, η επίφαση της τυπικής ισοτιμίας των χωρών μελών. Μέσα από την κρίση και την αντιμετώπισή της με τη σιδηρά δημοσιονομική πειθαρχία που επιβάλλει η Μέρκελ και με τις επερχόμενες νέες συνθήκες που πραξικοπηματικά επιβάλλονται μέσα από τις συναντήσεις Μέρκελ-Σαρκοζί, ισχυροποιείται η Γερμανία εντός της ΕΕ διαμορφώνοντας ένα ιδιότυπο νέο οικονομικό Ράιχ του Βερολίνου. Τα ζητήματα τίθενται με ωμό, απροκάλυπτο τρόπο: στις συνθήκες της διεθνούς κρίσης όσοι πλήττονται περισσότερο από αυτήν είτε θα βρουν μια νέα, υποβαθμισμένη θέση ισορροπίας στο πλάι της Γερμανίας, με τους όρους της Γερμανίας, είτε θα βυθιστούν ακόμη περισσότερο στην κρίση. Από το όραμα της «Ενωμένης Ευρώπης» έχουμε μεταβεί στην πραγματικότητα μιας αδιαμφισβήτητα γερμανοκρατούμενης, ακραία νεοφιλελεύθερης ΕΕ σε συνδιαλλαγή με το ΔΝΤ, όπου το πάλαι ποτέ πολυπόθητο ενιαίο νόμισμα, οι μηχανισμοί «στήριξης», η συμμετοχή στην ενιαία αγορά, ακούγονται τώρα περισσότερο ως ωμός, εκβιαστικός καταναγκασμός.
49. Στις μέρες μας βιώνουμε την οριστική ματαίωση του ευρωπαϊσμού: Του οράματος για μια Ευρώπη χωρίς πολέμους, με ευημερία, δημοκρατία, κοινωνικό κράτος κλπ, που αποτέλεσε ιδεολογία, ισορροπία, ρεύμα ετερόκλητων ιδεών και στόχων και πάνω απ' όλα θεσμική-πολιτική διαδικασία που, αν και είχε επίκεντρο τις συντηρητικές δυνάμεις, διαπερνούσε την πλειοψηφία της κοινωνίας και εκτείνονταν ως το εσωτερικό της Αριστεράς, περιλαμβάνοντας μεγάλο μέρος της. Ο ευρωπαϊσμός ως προοπτική ανέλιξης μέσα από παντοτινή ειρήνη, διαρκή άνοδο του βιοτικού επιπέδου και πολιτισμική συνδιαμόρφωση, δεν υποστηρίζεται πλέον από κανένα.
50. Από καιρό ο ευρωπαϊσμός είχε εκπέσει σε ευρωρεαλισμό. Είχε συρρικνωθεί σε απολογητική ενός εσχάτου πυρήνα κατακτήσεων που υποτίθεται ότι διέσωζε η ΕΕ. Η

δημοκρατία, η ευρωπαϊκή ταυτότητα και τα λοιπά είχαν από καιρό παραμεριστεί και η ΕΕ προπαγανδίζονταν σαν αναγκαία συνθήκη ύπαρξης στο σύγχρονο υπερανταγωνιστικό, διεθνοποιημένο κόσμο. Μάλιστα υπήρχε η άποψη ότι, στα πλαίσια της διεθνοποιημένης άσκησης της πολιτικής, υπάρχουν στην Ευρώπη εξασφαλίσεις, θετικοί όροι για την είσοδο στα παιχνίδια της παγκόσμιας σκηνής.

51. Οι δραματικές εξελίξεις με την κρίση στην Ευρώπη ξεθεμελιώνουν αυτή τη βάση πραγμάτων. Όσοι υποστήριζαν ακόμα και τον ευρω-ρεαλισμό νιώθουν το έδαφος να φεύγει κάτω από τα πόδια τους. Διότι στην Ευρώπη η σχέση Βορρά-Νότου έχει ξεγυμνωθεί από το περικάλυμμά της, και αποκαλύπτεται ως σχέση αφαίμαξης και αποικιοκρατικής υποδούλωσης. Στο νέο περιβάλλον η Μέρκελ θα δέσει χειροπόδαρα την Ευρώπη. Ελευθερίες και δημοκρατικές κατακτήσεις θα περισταλούν ως το όριο της πλήρους αναίρεσης. Οποιαδήποτε στρατηγική δημοκρατικών κατακτήσεων και ρήξεων μέσα στο ευρωπαϊκό σπίτι γίνεται σχεδόν ουτοπική.
52. Απέναντι στην Ευρώπη που πρέπει να αντιπαλέψουμε δεν είναι δεδομένη η Ευρώπη που πρέπει να αντιτάξουμε. Αυτό δυσκολεύει τον προσδιορισμό των σημείων της ρήξης, χωρίς όμως να ματαιώνει την αναγκαιότητά της. Θα υπάρξουν τακτικές, υποχωρήσεις υπό το βάρος των συσχετισμών, πλην όμως η κατεύθυνση οφείλει να είναι δεδομένη. Η Ελλάδα είτε με συμμετοχή στην ΕΕ είτε με παραδειγματική «τιμωρία» και αποβολή της από αυτήν, σενάρια που συνυπάρχουν στους πιο ισχυρούς κύκλους της ΕΕ (Γερμανία), θα οδηγηθεί αναγκαστικά σε αποκλίνουσες σχέσεις με το ιμπεριαλιστικό διευθυντήριο, το οποίο ωστόσο δεν πρόκειται να παραιτηθεί από τις αξιώσεις του (οι δανειστές δεν θα παραιτηθούν από την αξίωσή τους να πάρουν στο πολλαπλάσιο όσα νομίζουν ότι τους ανήκουν).
53. Χωρίς τη βιτρίνα της ισοτιμίας, της αλληλεγγύης, της δημοκρατικής λειτουργίας, του «όλοι μαζί», της μη ανάμιξης στο εσωτερικό κάθε χώρας, της ανάπτυξης λόγω τάχα της ενιαίας αγοράς, της προστασίας τάχα του ευρώ, το αίτημα για τη διάλυση της ακραία νεοφιλελεύθερης και ιμπεριαλιστικής Ευρωπαϊκής Ένωσης του μεγάλου κεφαλαίου, ιμπεριαλιστικής προς τα έξω και προς τα έσω, το αίτημα για απόσχιση χωρών από την ΕΕ σε αναζήτηση μιας εθνικής πορείας που θα διασφαλίζει καταρχήν τα στοιχειώδη για τους λαούς τους και την εθνική τους κυριαρχία, αποκτούν μεγαλύτερη σημασία και γίνονται πιο προφανή. Η απόρριψη και αντίσταση στους οικονομικούς, πολιτικούς και εθνικούς καταναγκασμούς που επιβάλλει το νέο Ράιχ της γερμανικής Ευρώπης μπορεί να ενώσει τη μεγάλη πλειοψηφία των εργαζόμενων, λαών, υποτελών χωρών της ΕΕ. Η ανάπτυξη κινημάτων με ευρωπαϊκό ορίζοντα σημαίνει σήμερα την ανάπτυξη κινημάτων με διεθνιστική οπτική αλλά ενάντια στο έκτρωμα της νεοφιλελεύθερης, γερμανοκρατούμενης, δεσποτικής ΕΕ. Η ανάπτυξη ενός «περιφερειακού διεθνισμού» των λαών στην ΕΕ θα γίνει εφικτή μόνο σαν απαλλαγή από τον «ευρωπαϊσμό» της ευρωπαϊκής Αριστεράς, δηλαδή από τη γεμάτη αυταπάτες αναμονή για λύσεις που θα έρθουν τάχα από κάποια αλλαγή συσχετισμών μέσα στους μηχανισμούς της ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση, η ανάπτυξη ενός τέτοιου διεθνισμού θα εξαρτηθεί από την ανάπτυξη κινημάτων που θα έχουν να επιδείξουν επιτυχίες και ανατροπές σε εθνικό επίπεδο.

54. Οι τριγμοί και οι αναδιατάξεις του παγκόσμιου σκηνικού είναι παρόντες και μέσα στην ΕΕ, με τη Βρετανία που είναι άρρηκτα δεμένη με τις ΗΠΑ να είναι το μέχρι στιγμής μεγάλο θύμα της γερμανικής επιτάχυνσης και νέας ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής που προωθείται πραξικοπηματικά, αλλά και τις Ιταλία και Γαλλία να αποδέχονται μια υποδεέστερη έναντι της Γερμανίας θέση δίπλα της. Το τι θα απομείνει από την ΕΕ των 27 και την ευρωζώνη θα εξαρτηθεί από το συνδυασμό της πορείας της οικονομικής κρίσης στην ΕΕ και των γεωπολιτικών εξελίξεων. Οι χώρες της «Νέας Ευρώπης» στο οικονομικό πεδίο αλυσοδέονται περισσότερο στη Γερμανία, ωστόσο οι ΗΠΑ παραμένουν στο ευρύτερο πεδίο, μέσω του ΔΝΤ μα κυρίως γεωπολιτικά, έχοντας όμως αδυνατίσει από τη θέση ισχύος που κατείχαν παλιότερα. Η περιπέτεια των Γερμανών με την επέμβαση στη Λιβύη και αντίστροφα η περιπέτεια της Βρετανίας με το νέο δημοσιονομικό σύμφωνο, δείχνουν ότι ο γαλλογερμανικός άξονας και πολύ περισσότερο ο ευρύτερος ευρωπαϊκός άξονας θα δοκιμαστούν στη νέα περίοδο που έχει ανοίξει.

Η περιοχή της ανατολικής Μεσογείου «ενεργοποιείται» ξανά

55. Η περιοχή της ανατολικής Μεσογείου ενεργοποιείται ξανά και ξαναγίνεται μια θερμή γεωπολιτικά περιοχή λόγω της αποσταθεροποίησης και ρευστότητας που προκάλεσε η αραβική άνοιξη, η διένεξη δύο περιφερειακών δυνάμεων της περιοχής, της Τουρκίας και του Ισραήλ, η όξυνση στο ευρύτερο γεωπολιτικό τρίγωνο Ισραήλ-Ιράν-Τουρκία, η ισχυροποίηση και υιοθέτηση μιας πιο μεγαλοδυναμικής πολιτικής από το Ισραήλ μετά την εξουδετέρωση του Ιράκ και την πρόσδεση της ΕΕ στο Τελ Αβίβ, η αξιοποίηση του ενεργειακού δυναμικού της περιοχής από τον άξονα ΗΠΑ-Ισραήλ, η στροφή Ελλάδας και Κύπρου προς τον τελευταίο.

56. Η στροφή αυτή στο παραπάνω πλαίσιο αποκτά ένα εξαιρετικά τυχοδιωκτικό χαρακτήρα στις πιθανές αναφλέξεις που θα πλήξουν την ανατολική Μεσόγειο και Μέση Ανατολή την επόμενη περίοδο, κι ενώ έχουν γίνει άτυπα σεβαστές οι απαιτήσεις της επεκτατικής Τουρκίας στο Αιγαίο από την ελληνική πλευρά.

57. Η διαπλοκή του ταξικού με το εθνικό στοιχείο στην ευρύτερη περιοχή θα αποκτήσει και διαστάσεις που θα επιβάλλουν οι τέτοιες αναφλέξεις, ενώ για την Ελλάδα ειδικότερα η συνάντηση της οικονομικής καταστροφής με μια μεγάλη γεωπολιτική, εθνική υποβάθμιση ή καταστροφή είναι πιο κοντά παρά ποτέ. Η ειρήνη, η φιλία και αλληλεγγύη των λαών, η πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική, η απεμπλοκή από το μονοδιάστατο πλαίσιο του NATO και της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, η καταγγελία του πολεμικού άξονα ΗΠΑ-Ισραήλ, η υπεράσπιση της εθνικής κυριαρχίας, αποτελούν μονόδρομο για τους λαούς της περιοχής.